

دايرة المعارف مصور

فيلم

THE FILM BOOK

«دایرةالمعارف مصور فیلم»

نویسنده: رونالد برگان
مترجم: رحیم قاسمیان
ویراستار: داریوش دل آرا
تهیه‌ی تصاویر: حامد علیزاده
ناشر: سایان

مدیر هنری: سلمان رئیس‌عبداللهی
ویرایش تصاویر و صفحه‌آرایی: محمد محمدی
ویرایش: محمد لوری آبکنار

چاپ: صبا
صحافی: رثوف
لیتوگرافی: اطلس چاپ
نوبت چاپ: ششم، ۱۴۰۳
شمارگان: ۵۰۰

میرشناسه: برگان، رونالد Bergan, Ronald
عنوان و نام پدید آور: دایرةالمعارف مصور فیلم (از هالیوود تا بالیوود) /
نویسنده: رونالد برگان؛ مترجم: رحیم قاسمیان
مشخصات نشر: تهران: سایان، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری: ۳۸۴ ص: مصور، جدول، نمودار
شابک: ۹۷۸۶۰۰۸۲۶۹۰۴۵
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: The Film Book: A Complete Guide to the World of Film

موضوع: سینما
موضوع: سینما - تاریخ
شناسه‌ی افزوده: قاسمیان، رحیم، ۱۳۳۱، مترجم
رده‌بندی کنگره: ۲۰۱۳۹۵ د ۴ ب / PN1۹۹۴
رده‌بندی دیویی: ۴۲/۷۹۱
شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۴۲۱۳۷۸۵

راهنمای خرید کتاب
«دایرةالمعارف مصور فیلم»

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر شمالی، نرسیده به بلوار کشاورز، خیابان قدر، پلاک چهار، واحد یک
تلفن: ۶۶۴۲۴۰۳۱ - ۶۶۹۰۲۷۶۷

فروش اینترنتی: www.Cyanpub.ir • ارسال تهران: ۶۶۹۰۲۷۶۷ • شهرستان‌ها: ۶۶۴۲۴۰۳۱

آدرس مراکز فروش این کتاب در شهرستان‌ها را از این شماره تلفن بخواهید:
۶۶۴۲۴۰۳۱

© حق چاپ برای انتشارات سایان محفوظ است.
• هرگونه اقتباس و استفاده از تصاویر و محتوای این اثر منوط به کسب اجازه‌ی کتبی از ناشر است.

فهرست

مقدمه

۶

سینمای جهان

۱۲۶

۱۳۲	آفریقا
۱۳۴	خاورمیانه
۱۳۵	ایران
۱۳۶	اروپای شرقی
۱۴۰	بالکان
۱۴۲	روسیه
۱۴۵	اسکاندیناوی
۱۴۸	آلمان
۱۵۱	فرانسه
۱۵۴	ایتالیا
۱۵۶	بریتانیا
۱۵۸	اسپانیا
۱۶۰	پرتغال
۱۶۱	کانادا
۱۶۲	آمریکای مرکزی
۱۶۴	آمریکای جنوبی
۱۶۷	چین، هنگ‌کنگ و تایوان
۱۷۰	کره‌ی جنوبی
۱۷۱	ژاپن
۱۷۴	هند
۱۷۶	استرالیا و نیوزیلند

حکایت سینما

۱۰

۱۲	۱۸۹۵-۱۹۱۹ تولد سینما
۱۶	۱۹۲۰-۱۹۲۹ سینمای صامت
۲۲	۱۹۳۰-۱۹۳۹ بلوغ سینما
۲۶	۱۹۴۰-۱۹۴۹ سینما و جنگ
۳۲	۱۹۵۰-۱۹۵۹ نبرد تمام‌عیار سینما
۳۸	۱۹۶۰-۱۹۶۹ موج نو
۴۴	۱۹۷۰-۱۹۷۹ روزهای استقلال
۴۸	۱۹۸۰-۱۹۸۹ سینمای جهان
۵۴	دهه‌ی ۱۹۹۰ تا به امروز: از سلولویید تا دیجیتال

فیلم‌ها چگونه ساخته می‌شوند؟

۶۰

۶۴	پیش‌تولید
۶۸	تولید
۷۳	پس‌تولید

ژانرهای سینما

۷۶

۸۰	اکشن - ماجراجویانه
۸۲	انیمیشن
۸۵	آوانگارد (پیشرو)
۸۶	زندگی‌نامه‌ای
۸۷	کمدی
۹۱	درام تاریخی
۹۲	کالت
۹۳	فاجعه‌ای
۹۴	مستند
۹۶	حماسی
۹۸	فیلم‌نوار
۱۰۰	گنگستری
۱۰۲	ترسناک
۱۰۴	هنرهای رزمی
۱۰۵	ملودرام
۱۰۶	موزیکال
۱۱۰	تبلیغاتی
۱۱۲	علمی‌خیالی و فانتزی
۱۱۵	دنباله‌دارها
۱۱۶	مجموعه‌ها
۱۱۷	نوجوانان
۱۱۸	هیجان‌انگیز (تریلر)
۱۱۹	سینمای زیرزمینی
۱۲۰	جنگی
۱۲۲	وسترن

کارگردانان برتر سینما

۱۷۸

مشخصات و فیلم‌شناسی ۱۰۰ کارگردان برتر سینمای دنیا

۱۰۰ فیلم برتر تاریخ سینما

۲۵۴

راهنمای مصور تأثیرگذارترین فیلم‌های تاریخ سینما

۳۵۰

واژه‌نامه

۳۵۲

نمایه

در آمریکا سینما در دهه‌ی ۱۸۹۰ با دستگاه‌های کینه‌توسکوپ^۱ یک سنتی آغاز شد. کافی بود یک سنت درون حفره می‌انداختید و سپس از درون چشمی دستگاه تصاویر رگه‌دار و دانه‌دانه را تماشا می‌کردید. در آن موقع، این رسانه‌ی جدید به بزرگ‌ترین صنعت سرگرمی شناخته‌شده‌ی جهان بدل شد و به تدریج در سده‌ی بیستم در قالب یک فرم هنری جدید تکوین یافت.

مرز میان سینمای کشورهای انگلیسی‌زبان و دیگر کشورهای جهان نیز روزه‌روز کم‌رنگ‌تر می‌شود و ستارگان و فیلم‌سازانی که از هم تأثیرپذیری و الگوگیری فرهنگی دارند گواه این امر هستند. یک کودک آمریکایی همان‌قدر به تماشای کارتون‌های والت دیزنی^۵ علاقه دارد که به دیدن «انیمه»^۶ های ژاپنی؛ جوانان غربی هم همان‌قدر با فیلم‌های هنرهای رزمی آسیایی یا قالب فیلم‌های هندی آشنایی یافته‌اند که تماشاگران شرقی با فیلم‌های آمریکایی.

سینما نه تنها برای تماشاگران در سراسر جهان تفریحی ناب فراهم آورده، بلکه «هنر هفتم» نیز نامیده شده است. در ۱۹۱۶، هوگو مونستربرگ^۷، روان‌پزشک آلمانی، در ضمن بررسی ویژگی‌های یکنای سینما، از توانایی‌های آن برای فرموله کردن مجدد زمان و مکان سخن گفته است. در ۱۹۲۶، ریچارد کانودو^۸، منتقد فرانسوی زاده‌ی ایتالیا، این بحث را مطرح کرد که سینما باید از واقع‌گرایی فراتر رود و احساسات فیلم‌ساز و همچنین ویژگی‌های روانی شخصیت‌ها و حتی ناخودآگاه آنان را طرح سازد. این امکانات سینما را فیلم‌سازان و نظریه‌پردازان «امپرسیونیست» فرانسوی - از جمله لویی دلوک^۹ و ژان اپستین^{۱۰} - نیز بیان کردند و هواداران نظریه‌ی تدوین که فیلم‌سازان اتحاد شوروی در دهه‌ی ۱۹۲۰ به اندیشه‌هاشان توجه داشتند، بر آن مهر تأیید زدند. این فیلم‌سازان تداوم پذیرفته‌شده‌ی بسط زمانی را زیر پا نهادند و کوشیدند راه‌های تازه‌ای برای نمایش سیلان فکری و ذهنی شخصیت‌ها بیابند و داستان‌گویی سرراست و مستقیم را با تصاویر چندپاره و پراکنده و ارائه‌ی نظرگاه‌های مختلف جایگزین کنند.

به این ترتیب، سینما به تدریج وارد مرحله‌ای شد که از نظر جدیت و ژرف‌بینی برابری می‌کرد نه تنها با به اصطلاح «فیلم هنری» بلکه با فیلم‌های رایج روز که پیشگامانش عبارت بودند از گریفیت^{۱۱}، فریتس لانگ^{۱۲}، چارلی چاپلین^{۱۳}، بازی برکلی^{۱۴}، والت دیزنی^{۱۵}، ژان رنوار^{۱۶}، اورسن ولز^{۱۷}، جان فورد^{۱۸} و آلفرد هیچکاک^{۱۹}. پیشرفت‌های فنی نظیر ابداع فیلم‌های حساس، صدا، تکنی‌کالر^{۲۰}، سینماسکوپ^{۲۱} و تجهیزات سبک فیلم‌برداری نیز به کار آمدند تا راه‌های تازه‌ای برای بیان سینمایی بر پرده‌ی بزرگ بیابند. در واپسین دهه‌ی سده‌ی بیستم «تصویر آفرینی رایانه‌ای»^{۲۲} (CGI) به این کنکاش‌ها استمرار بخشید

فیلم‌های سینمایی از همان نخستین روزها، واقعیت‌گریزی و قصه‌های پرشور عاشقانه را برای میلیون‌ها نفر در سراسر جهان به ارمغان آوردند. سینما قالبی پرنده‌ای بود که تماشاگران را از واقعیت‌های دشوار زندگی دور می‌کرد. فیلم‌های سینمایی، در سال‌های رکود بزرگ اقتصادی آمریکا در اوایل دهه‌ی ۱۹۳۰، نوش داروی جامعه و در سال‌های جنگ دوم جهانی تسکین‌دهنده‌ی مردم بودند و در دهه‌های پس از آن کماکان جامعه را از واقعیت‌های روز دور نگاه می‌داشتند. هالیوود در ایالت کالیفرنیا که به «کارخانه‌ی رؤیاسازی» معروف شده، عرضه‌کننده‌ی چیزهایی بود که به‌واقع «رؤیاهای آن ساخته می‌شوند».

هالیوود از دهه‌ی ۱۹۲۰ بر صنعت سینمای جهان سلطه‌ای انکارناپذیر یافته، اما تنها «بازیگر» این بازار واقعی جهانی نیست آنچه سبب می‌شود سینما را جهان گسترده‌ترین هنر دامن‌دهی گسترده‌ی فیلم‌هایی است که از بیش از پنجاه کشور جهان به بازارهای جهانی راه می‌یابند؛ فیلم‌هایی که به اندازه‌ی فرهنگ‌های پدیدآورنده‌شان، گوناگون و متنوع‌اند. هر سال که می‌گذرد، کشورهای پیش‌تری که پیش‌تر به فیلم‌سازی‌شان التفات نمی‌شد، محصولاتی تولید می‌کنند که در کانون توجه بینندگان سراسر جهان قرار می‌گیرد.

تردیدی نیست که در چند دهه‌ی گذشته، سینمای خلاق از حوزه‌ی آمریکا و اروپا فراتر رفته است و دامنه‌اش به آسیای مرکزی و شرقی کشیده شده و به کشورهای در حال توسعه رسیده است. یک نمونه‌ی خیره‌کننده‌اش ایران و سینمای شگفت‌انگیزش است. کشورهای آفریقایی شاهد ظهور فیلم‌سازانی با تخیلی منحصر به فرد بوده‌اند، از جمله عثمان سمبن^۲ و سلیمان سیسه^۳. کشورهای چین، هنگ‌کنگ، تایوان و کره‌ی جنوبی نیز فیلم‌هایی با کیفیت بصری خارق‌العاده و مضامینی جذاب خلق کرده‌اند. از سوی دیگر، سینمای کشورهای اسپانیا و آمریکای لاتین نیز شاهد اوج‌گیری دوباره بوده است. دانمارک که از دوره‌ی کارل درایر^۴، فیلم‌ساز بزرگ، فیلم‌سازی‌اش مطرح شد، در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ شاهد یک نوزایی بود.

❧ عکس تبلیغاتی آواز در باران (۱۹۵۲)، فیلمی موزیکال که با روزهای آغازین سینمای ناطق شوخی‌های دلپذیری می‌کند.

دی‌وی‌دی امکان دانلود فیلم از اینترنت به شیوه‌های مختلف فراهم شد. همان‌طور که پیتز گرین‌اوی^{۳۳} فیلم‌ساز انگلیسی گفته است، «مروزه به جای آن که مردم سراغ فیلم‌ها بروند، فیلم‌ها هستند که به سراغ آنان می‌آیند». فیلم‌سازان هم به تدریج می‌آموزند چه‌گونه از این شیوه‌های جدید تماشای فیلم بهره بگیرند.

با این همه، صرف نظر از پیشرفت‌های فنی رخ داده، فارغ از این که کجا و چه‌گونه فیلم می‌بینیم - بر صفحه‌ی تلفن همراه یا بر پرده‌ی بزرگ سینما - فارغ از این که شاهد یک درام عاشقانه‌ی سیاه و سفید هستیم یا یک فیلم عظیم حماسی تکنی‌کالر، آن‌چه کماکان مایه‌ی حیرت، تفکر و لذت تماشاگران می‌شود، نبوغ ذاتی فیلم است که ماحصل کار مشترک فیلم‌ساز، فیلم‌نامه‌نویس، مدیر فیلم‌برداری و بازیگران و غیره است.

در این کتاب کوشیده‌ایم تا حد ممکن بی‌غرض و منصف باشیم و فیلم‌ها و فیلم‌سازی را در آن بگنجانیم که سرمنشأ تحولی بوده‌اند، اما می‌دانیم که برخی انتخاب‌های شخصی هم مداخله کرده‌اند.

«یک دردرس دیگر (۱۹۳۰) با حضور تیم کمدی دو نفری استن لورل و اولیور هاردی

«ادمند (اسکندر کینز) رو در روی شیری به نام «اصلان» که به مدد CGI خلق شده، در صحنه‌ای از وقایع‌نگاری نازیا: شیر، جادوگر و کمد لباس (۲۰۰۵).

و به عرصه آمدن دوربین‌های دیجیتال به تعداد فیلم‌سازان بیش از هر زمان دیگری افزود. اندکی بعد، با ظهور دستگاه‌های پخش ویدیو و

«مگی چیونگ در قهرمان (۲۰۰۲) ساخته‌ی ژانگ یی‌مو، فیلم‌ساز چینی. این فیلم نمونه‌ای از سینمای هنرهای رزمی است که به سینمای رایج روز غرب وارد شده است.

- 1 - Kinetoscope
- 2 - Ousmane Sembene
- 3 - Souleymane Cissé
- 4 - Carl Dreyer
- 5 - Walt Disney
- 6 - Anime
- 7 - Hugo Munsterberg
- 8 - Ricciotto Canudo
- 9 - Louis Delluc
- 10 - Jean Epstein
- 11 - D.W. Griffith
- 12 - Fritz Lang
- 13 - Charlie Chaplin
- 14 - Busby Berkeley
- 15 - Walt Disney
- 16 - Jean Renoir
- 17 - Orson Welles
- 18 - John Ford
- 19 - Alfred Hitchcock
- 20 - Technicolor
- 21 - CinemaScope
- 22 - Computer Generated Imagery (CGI)
- 23 - Peter Greenaway